

Η πρώτη ελληνική Πρωτομαγιά

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η 1η Μαΐου του 1886 στο Σικάγο, όπου οι διεκδικήσεις για οκτάωρη εργασία συνοδεύτηκαν από τη βίαιη καταστολή των κινητοποιήσεων και τον απαγχονισμό των πρωταγωνιστών του εργατικού ξεσηκωμού, είχε σημαντικό αντίκτυπο στις διεθνείς οργανώσεις του σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος.

Ψηφίδες από τον εορτασμό της αγωνιστικής επετείου της 1ης Μαΐου στην Ελλάδα, που γιορτάστηκε πρώτη φορά μαζικά το 1893 μπροστά από το Παναθηναϊκό Στάδιο με 2000 συγκεντρωμένους, σύμφωνα με τον σοσιαλιστικό Τύπο της εποχής, δημοσιεύει σήμερα το Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

Πρόκειται για τεκμήρια από το αρχείο του διανοούμενου και εκδότη Σταύρου Καλλέργη, ιδρυτή του Σοσιαλιστικού Συλλόγου και εκδότη του «Σοσιαλιστή», πρωταγωνιστή της ιστορικής εκείνης περιόδου «κατά του άθλιου πλουτοκρατικού συστήματος».

Το αρχείο του εναπόκειται στο ιστορικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη μετά από δωρεά του Ιδρύματος Κοινωνικών και Ιστορικών Ερευνών «Σταύρος Καλλέργης».

Ακολουθεί απόσπασμα από τον κατάλογο «Αρχείο Σταύρου Καλλέργη. Ψηφίδες από τον σχεδιασμό της σοσιαλιστικής πολιτείας» που κυκλοφόρησε το 2013 από την Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη, σε επιμέλεια Κωστή Καρπόζηλου.

[...] Η πρώτη διακριτή εμφάνιση των σοσιαλιστών στον δημόσιο χώρο, με τη συγκέντρωσή τους για τον εορτασμό της διεθνούς ημέρας των εργατών τον Μάιο του 1893, επιβεβαιώνει αυτήν την αίσθηση. Έως τότε, ο εργατικός χαρακτήρας της ημέρας αφορούσε πολύ λίγους – το 1891 ομάδα σοσιαλιστών με επικεφαλής τον Καλλέργη φωτογραφήθηκε ομαδικά, το 1892 οι συγκεντρωμένοι δεν ήταν παραπάνω από τριάντα. Στις 2 Μαΐου του 1893 ο έως τότε αδιάφορος αθηναϊκός τύπος έστρεψε τη ματιά του προς το Στάδιο, εκεί όπου εκατοντάδες -δύο χιλιάδες κατά τον Σοσιαλιστή- «υπό μισθόν πάσχοντες» άκουσαν τον Σταύρο Καλλέργη να διαβεβαιώνει ότι «η πρόοδος βαδίζει τον δρόμον της» και οι εργατικές διεκδικήσεις «του παρόντος» θα οδηγήσουν «εν τω μέλλοντι» στην «κατάργησιν του κληρονομικού δικαιώματος και της ιδιοκτησίας». Οι εργατικές διεκδικήσεις του παρόντος κωδικοποιούνταν στην κατοχύρωση της οκτάωρης εργασίας με ανάπαυση την Κυριακή και την παροχή επιδομάτων στους «εκ της εργασίας παθόντας». Η επικοινωνία με τα κοινά αιτήματα και τις πρακτικές του διεθνούς σοσιαλιστικού κινήματος επεκτεινόταν σε εμφαντικές λεπτομέρειες, όπως οι ερυθρές κονκάρδες «επί της κομβιοδόχης» των συγκεντρωμένων.

[...] Την πρώτη Μαΐου του 1894, στο Στάδιο, ο αριθμός των συγκεντρωμένων ήταν μεγαλύτερος από κάθε άλλη φορά, επιβεβαιώνοντας το ενδιαφέρον, ανάμικτο με περιέργεια, για τις σοσιαλιστικές ιδέες και τα δημόσια πρόσωπα του κινήματος, τον Πλάτωνα Δρακούλη και τον Σταύρο Καλλέργη, που ήταν οι κύριοι ομιλητές. Οι παρέες και οι οικογένειες -«αι εργατικάί τάξεις [που] εποίκιλλον το πολύ αυτό πλήθος»- στα καφενεία και στην ύπαιθρο, όπως και οι εκατοντάδες περιπατητές πέριξ του Σταδίου, προσέδωσαν επιπλέον όγκο στη σοσιαλιστική συγκέντρωση. Διανομή φυλλαδίων, ερυθρά σήματα «επί της κομβιοδόχης», το ψήφισμα της συγκέντρωσης, οι λόγοι των Δρακούλη, Καλλέργη και Μαρκαντωνάτου επιβεβαίωσαν την τυπολογία της εργατικής Πρωτομαγιάς. Η πυκνότητα των αναφορών στην «ευταξία» της δημόσιας συνάθροισης υπογραμμίζει τον απόηχο της ορμητικής εμφάνισης των σοσιαλιστών τον Δεκέμβριο του 1893 και των ευρωπαϊκών ειδήσεων για τον συγκρουσιακό χαρακτήρα της ημέρας: «η αστυνομία [...] έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προς «ήμερον διεξαγωγήν της συγκεντρώσεως», «γραφικόν ήτο το θέαμα των διασχιζόντων το πλήθος απείρων αστυφυλάκων, των εφίππων χωροφυλάκων, των ιππέων και των αξιωματικών», «εθεάθησαν αστυφύλακες τινές, εκ των διαταχθέντων όπως επιβλέπωσιν την τάξιν, διανέμοντες κρυφίως προ- κηρύξεις εις το πλήθος των θεατών». Δικαιολογώντας

την άρνησή του να παραστεί ως ομιλητής, ο αρχισυντάκτης του Μεταρρυθμιστή Δημήτριος Ζαλούχος επικαλέστηκε τον κίνδυνο να «διαβληθώμεν [...] ότι εμείς εξηγείρομεν και ερεθίζομεν τους εργάτας».

Η πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση του 1894 υπήρξε η τελευταία του 19ου αιώνα. Το 1895, η επιτροπή του σοσιαλιστικού συλλόγου «Άρδην» γνωστοποίησε «ότι σήμερον 1ην Μαΐου ημέραν εορτής των σοσιαλιστών δεν θα προβώμεν εις ουδεμίαν εκδήλωσιν των φρονημάτων μας», ενώ τα επόμενα χρόνια οι ειδήσεις αφορούσαν αποκλειστικά την -«μελαγχολικωτέρα» το 1897- «εορτή των ανθέων» και των ρομαντικών περιπατητών. Η ανησυχία του Ζαλούχου έμελε να επιβεβαιωθεί: από τον Μάιο του 1894 οι σοσιαλιστές γνώρισαν ποικίλες διώξεις, οι διαβρωτικές επιπτώσεις των οποίων άφησαν ορατά ίχνη στη διαμόρφωση του σοσιαλιστικού κινήματος. Οι εξελίξεις είχαν ως αφετηρία τη σύλληψη στις 27 Μαΐου του Ευάγγελου Μαρκαντωνάτου, που ήταν ομιλητής στην πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση και ηγετική μορφή του Σοσιαλιστικού Συλλόγου. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, ο Μαρκαντωνάτος είχε εκβιάσει για τις ανάγκες του κινήματος τον Ανδρέα Συγγρό, απαιτώντας 25.000 δραχμές προς «εξιλασμόν» του βίου του. Άλλοι έντεκα σοσιαλιστές (μεταξύ αυτών οι Αλέξανδρος Ματιάτος, και Διονύσιος Μάργαρης) συνελήφθησαν ύστερα από τρεις μέρες [...]

Πηγή: ΑΠΕ - ΜΠΕ